

לכבוד
אלוף שרון אפק
הפרקליט הצבאי הראשי

לכבוד
רא"ל אביב כוכבי
ראש המטה הכללי

נכבדיי,

הנדון: אי חוקיות הגבלות הרבנות הראשית ביחס לשימוש במטבחונים בצה"ל

הנני מתכבד לפנות אליכם בנושא הנדון מטעם עמותת חדו"ש - לחופש דת ושוויון ומטעם עמותת "הפורום החילוני", כדלקמן:

1. הננו פונים אליך לאור פניות מרובות אשר קיבלנו מחיילים¹ בצה"ל, המלינים על פגיעה בזכותם לצרוך מזון שאינו כשר (או למצער, שאינו כשר בהתאם להגדרותיה הדוקניות של הרבנות הצבאית) במהלך שירותם הצבאי.

2. נקדים ונאמר, כי אין חולק על חשיבות שמירת הכשרות ועל חובתו של צה"ל לספק מזון כשר לכל חייל המעוניין בכך, בהתאם לאמונתו הדתית; אולם הקפדה מחמירה על כשרות המזון המוגש לחיילים אינה מחייבת פגיעה בזכויותיהם של חיילים אשר אינם מעוניינים לצרוך מזון כשר דווקא. כפי שנראה להלן, העקרונות שהותוו בדין דווקא מכוונים לשמר את האיזון האמור: שמירת כשרות ללא פשרות ביחס למזון המוגש לחיילי צה"ל, לצד שמירה על זכותם של החיילים לצרוך מזון שאינו כשר, אם זו בחירתם. אין מדובר בערכים מתנגשים, כי אם בערכים מקבילים, המתקיימים זה לצד זה; ומאפשרים למגוון האוכלוסיות בצה"ל לקיים את אורח חייהן באורח הולם.

3. ברקע מרבית התלונות עומדת הקביעה של נהלי כשרות מרחיקי לכת ונטולי בסיס בדין ביחס לשימוש במטבחונים משרדיים, ובין היתר - באיסור גורף על הכנסת מזון שאינו כשר לכלל המטבחונים הצבאיים, גם כאשר מדובר במזון שאינו צה"לי ואפילו כאשר מדובר בשימוש במתקני חימום (כגון טוסטר אובן או מיקרוגל) פרטיים; ובאיסור על שימוש בכלי חימום (לרבות פרטיים) בשבתות. אולם, כפי שיבואר להלן, נתקלנו לא אחת אף במקרים שבהם

¹ האמור ביחס לחיילים נכון, כמובן, גם לאזרחים עובדי צה"ל ואוכלוסיות נוספות אשר הוראות הצבא חלות עליהם; מטעמי יעילות ייעשה שימוש במונח "חיילים", אך יובהר כי האמור במכתבנו מתייחס לכלל האוכלוסיות האמורות.

נאסר על צריכת מזון שאינו כשר אף במשרדים או במגורים פרטיים, ואף על איסור גורף על הכנסת מזון פרטי לבסיסים צבאיים.

4. האיסורים האמורים מתבססים על פרשנות שגויה של סמכויות הרבנות הצבאית והיחידות הצבאיות ביחס לדיני הכשרות. על פי הדין - סמכות הרבנות הצבאית מוגבלת למזון המוגש לחיילי צה"ל, ולכך בלבד; היא אינה מוסמכת לפעול לכפייתם של כללי הכשרות על חיילים כאשר הם אוכלים מזון פרטי משלהם, מחוץ לחדרי האוכל הצבאיים. אין היא מוסמכת לקבוע נהלים ביחס למטבחונים המיועדים לשימוש האישי של חיילי צה"ל ובוודאי שלא על חדרי המגורים והמשרדים המשמשים את החיילים.
5. המצב הקיים, בו הרבנות הצבאית קובעת ללא סמכות כללים ביחס לשימוש במטבחונים ובחדרי המגורים, פוגע בזכויות יסוד של החיילים שאינם שומרים כשרות (יהודים ו שאינם יהודים), ואינו יכול לעמוד; לפיכך, נדרשת התערבות פיקודית לביטול ההנחיות הפסולות ולשמירת זכויותיהם של חיילים אלה, כפי שיבואר להלן.

המצב המשפטי

6. ס'ע' 1 לפקודת מאכל כשר לחיילים (להלן: "הפקודה") קובע כי לכל החיילים היהודים בצה"ל יש להבטיח מאכל כשר. הוראה זו, המהווה את המקור החוקי לכל דיני הכשרות בצה"ל, קובעת את חובתו של צה"ל לספק לכל חייל יהודי מזון כשר. על נחיצותה ותוקפה של הוראה זו אין, כמובן, חולק.

7. מאידך גיסא - יש להדגיש כי ההוראה מוגבלת לכך שחייל יהודי זכאי שצה"ל יספק לו מזון כשר. אין להרחיבה מעבר לכך, ולגזור ממנה את אשר לא נאמר בה -

1. כי צה"ל מחויב לספק מזון כשר בלבד (ליהודים או למי שאינם יהודים);
2. כי לצה"ל סמכות לכפות דיני כשרות על חיילים ביחס למזון שאינו מסופק להם על ידי צה"ל;
3. כי לצה"ל סמכות להשגיח או לכפות כשרות ביחס לאופן שבו חייל צורך מחוץ לחדר האוכל הצבאי מזון שסופק לו - אפילו אם סופק על ידי צה"ל.

8. הפ"ע 7.0102, "כשרות המזון בצה"ל" (להלן: 'הפ"ע') קובעת כי "מזון המיועד לאכילת אדם אשר מוגש או נמכר במחנות צה"ל ובמתקניו, יהיה כשר" (ההדגשה הוספה – ש.א.), וכי הרבצ"ר הנו הסמכות המקצועית לעניין כשרות המזון בצה"ל. על פני הדברים, הוראה זו מרחיבה מעבר לאמור בפקודת מאכל כשר, שכן היא אינה מסתפקת בכך שלכל חייל יהודי

יסופק מזון כשר ככל שהוא חפץ בכך אלא קובעת שמזון שמספק צה"ל יהיה כשר בלבד; ויתר על כן, היא חלה גם על מזון המוגש ללא יהודים. עם זאת, מאחר שמדובר בסוגייה של ניהול פנימי של צה"ל, נקודה זו אינה עומדת במוקד פנייתנו ומכתבנו זה יוצא מתוך הנחה כי צה"ל רשאי לקבוע הוראות כשרות ביחס לכל מזון המוגש או מסופק לחיילים מטעמו.

9. עם זאת, גם הוראה זו מוגבלת לשמירה על הכשרות "במטבחים הצבאיים, בחדרי האוכל, בעסקים למכירת מזון ובמכונות למכירת מזון במחנות צה"ל ובמתקניו" (סע' 2 להפ"ע). היא אינה משתרעת, אם כן, על שמירת הוראות הכשרות באתרים אחרים אשר אינם מנויים בהפ"ע², לרבות מטבחונים, חדרי מגורים ומשרדים.

10. אף פקודות המטכ"ל העוסקות בתחום הכשרות (פ"מ 34.0102 - כשרות - עובדי מטבח, ופ"מ 34.0103, "תקנות הכשרות במטבחים הצבאיים") מתייחסות באופן מפורש למטבחים צבאיים ולא מעבר לכך.

11. מאידך גיסא, הוראות מקצועיות חסויות של הרבנות הצבאית - שבניגוד לכלל הוראות הכשרות אינן מפורסמות באתר הרבנות הצבאית באינטרנט ונתקבלו בידינו רק לאחר בקשת חופש מידע אשר נאלץ הפורום החילוני להגיש - מרחיבות את דרישות הכשרות לכלל שטחם של בסיסי צה"ל, ובאופן קונקרטי למטבחונים. מעבר להערותינו שיפורטו להלן יש לתמוה מדוע דווקא הוראות אלה, שהיקף תחולתן כה נרחב, לא פורסמו - ומדוע נדרשה בקשת חופש מידע כדי לעיין בהן.

12. אפילו לפי הוראות רבצ"ר, מטבחון מוגדר כמקום בו מחממים או מגישים מזון שאינו מטבח צבאי (סע' 3(ד) להוראת רבצ"ר 05-01-02); על פני הדברים, אם כן - הדינים המגדירים את סמכויות הרבנות הצבאית, ועוסקים במטבחים צבאיים ובחדרי אוכל בלבד (או במזון שהוצא מהם לשם הגשתו לחיילים) - אינם מעניקים סמכות ביחס למתחם שאינו אחד מאלה; וממילא אינם מעניקים לרבנות סמכות ביחס למטבחונים.

² למעט בנושאי כשרות לפסח, אשר הוחלה באופן נרחב יותר על כל שטחם של מחנות צה"ל; בעניין זה פנינו בפנייה נפרדת מיום 13.1.2021 (תזכורות מיום 3.3.2021 ומיום 30.6.2021), ונענינו כי הנושא נבחן למול גורמי המקצוע; עודנו ממתינים למענה ענייני לפניותינו אלה.

13. על אף האמור - הוראת רבצ"ר 05-02-11 "מזון וציוד במטבחונים" קובעת בסעי' 1 כי "פקודות הצבא בנושא הכשרות חלות על המטבחונים". כאמור - קביעה זו נטולת בסיס. פקודות הצבא בנושא הכשרות חלות על חדרי האוכל והמטבחים הצבאיים ומזון המוצא מהם לשם הגשתו לחיילים; לא מעבר לכך. ממילא - אין הרבנות מוסמכת לקבוע הוראות הנוגעות לשימוש פרטי במטבחונים.

14. הוראת רבצ"ר האמורה מוסיפה וקובעת כי במטבחון אסור להכין כל סוג מזון למעט תיבול, חימום ועיבוד של מזון חלבי או פרווה (סעי' 8). היא אוסרת על הכנסת ציוד או מזון שהוא בשרי (סעי' 4) שאינו מאושר על ידי הרבנות (סעי' 5) או שאינו חלבי או פרווה (סעי' 6). כאמור, ההוראה אינה מבחינה בדרישות אלה בין שימוש בציוד צבאי לציוד פרטי. הוראות אלה ניתנו, אם כן, בחוסר סמכות.

15. ההלכה המחייבת בעניין זה סוכמה על ידי בית המשפט העליון בבג"ץ 1550/18, הפורום

החילוני נ' שר הבריאות (פורסם באתרים המשפטיים, להלן "בג"ץ הפורום החילוני):

"כלל יסוד במשפט המינהלי ובשיטתנו המשפטית הוא כי הרשות המינהלית רשאית לפעול רק בתוך דל"ת אמות הסמכות שהוקנתה לה בחוק, והיא אינה מורשית לבצע פעולה שהיא לא הוסמכה במפורש לעשותה... כך, בעוד הפרט חופשי לעשות כל מה שלא נאסר עליו בחוק, על הרשות המינהלית חל דין הפוך, ולגביה מה שלא הותר – הוא בבחינת אסור... כאשר פעולותיה של הרשות עלולות להביא לפגיעה בזכויות יסוד של הפרט, עקרון חוקיות המינהל מחייב את הרשות להצביע על הסמכה ברורה, מפורטת ומפורשת לפעולותיה בחקיקה ראשית ואין היא יוצאת חובתה בהצבעה על הוראת חוק כללית שיכולה להתפרש כמקור הסמכה לפעולתה. כך היה הדין מקדמת דנא... וכך הוא הדין גם בנקודת הזמן הנוכחית, לאחר חקיקת חוקי היסוד העוסקים בזכויות האדם, ששבו ועיגנו את הדרישה להסמכה מפורשת וברורה, בקבעם בפסקת ההגבלה כי בכפוף ליתר התנאים שבה, פגיעה בזכויות המוגנות בגדר חוקי היסוד תיעשה רק בחוק, או "לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשת בו." (שם, סעי' 31-32 לפסק דינו של השופט פוגלמן).

16. בבג"ץ הפורום החילוני הכריע בית המשפט העליון כי האיסור על הכנסת חמץ לבתי חולים

בפסח אינו חוקי, בהיותו פוגע קשות בזכויות היסוד של המאושפדים ללא הסמכה מפורשת

בדין:

"האיסור האמור גורם לפגיעה בחירות היסודית הנתונה למטופלים לנהוג על פי רצונותיהם ומנהגיהם, באופן המבטא את האוטונומיה האישית שלהם כפרטים. בית משפט זה עמד, בהקשרים שונים, על חשיבותה של הזכות הנתונה לפרט במשטר דמוקרטי לאוטונומיה, לחופש בחירה ולחופש פעולה, הנגזרת מכבוד האדם ומההכרה בערך האדם ובהיותו בן חורין. מימושן של זכויות אלו מותנה

ביכולת הנתונה לאדם לקבל החלטות בנוגע לחייו ולדרכו, ובאפשרויות העומדות לפניו לפעול על פיהן...

האיסור גם כופה על המטופל תפריט מוגבל, שכולל מזון שהוכן אך ורק בבית החולים, בצד פירות וירקות טריים ואוכל ארוז שעליו חותמת כשרות לפסח. ברי כי בכך פגיעה באוטונומיה של הרצון הפרטי של המטופלים. פגיעה זו היא קשה במיוחד מבחינת אדם המאושפז בבית חולים, נוכח התנאים שהביאו להימצאותו שם מלכתחילה כפי שכבר הוזכר, ובהינתן מאפייני השהייה באשפוז, שבמסגרתו נאלץ המטופל להתנתק מסביבתו הביתית המוכרת, תוך שינוי משמעותי בכל היבט משגרת יומו." (שם, סע' 37-38 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן).

17. ודייק: האוטונומיה לצרוך מזון שאינו כשר אינה הוראה טכנית בלבד. דרישת הכשרות היא צורה של כפייה דתית, הפוגעת בציבור החיילים שאינם שומרי כשרות (יהודים ושאנים יהודים) ובזכותם לשמור על אורחות חייהם ומנהגיהם, כחלק מזכותם לחופש מדת (שם, סע' 40-42 לפסה"ד). זוהי זכות חוקתית, שאינה נופלת מחופש הדת של החיילים הדתיים לצרוך מזון כשר - אשר צה"ל מקפיד, ובצדק מוחלט, על שמירתה.

18. האמור בפסק הדין בבג"ץ הפורום החילוני ביחס לבתי חולים נכון גם לגבי חיילי צה"ל - ובמידה רבה, הדברים הם בבחינת קל וחומר. עבור חיילי צה"ל, ולמצער - חיילי החובה, השירות הנו בבחינת כורח מכוח הדין. חייל צה"ל אינו יכול, בנסיבות רגילות, לבחור את מזונו או להכינו במקום שירותו. הוא אינו יכול לצאת למסעדה או לחנות לרכוש מזון, אפילו בשעות הפנאי שבהן אין הוא מועסק בתפקידו. לחייל צה"ל אין בחירה ביחס למקום שבו ישרת - אפילו זכות הבחירה המוגבלת שיש למאושפז לבחור בין בתי חולים שונים או לצאת מחדרו ולקבל מזון שמביאים עבורו בני משפחתו המבקרים אותו אינה מצויה בידיו; וזכותו של חייל לקבל ביקורים מבחוץ - מוגבלת במידה ניכרת ביחס למאושפז (ובתקופה זו, למיטב הבנתנו, אינה קיימת כלל).

צא ולמד, שככלל - החלופות העומדות בפני חייל צה"ל אשר אינו מעוניין להסתפק בהיצע שמציע חדר האוכל הצבאי מוגבלת אף יותר מזו של המאושפז בבית חולים.

19. ראוי לציין לטובה, כי לאחרונה הכיר צה"ל הכיר בזכות זו באופן חלקי. בעקבות פעילות אינטנסיבית של "הפורום החילוני" תוקן הנוהל בשנת 2020, באופן המאפשר לחיילי צה"ל לאחסן במקרר במטבחון מזון גם אם אינו כשר, ובלבד שהוא מיועד לצריכה אישית ומאוחסן באריזה סגורה. דא עקא, שהיתר זה מאבד כמעט כל ערך לאור האיסור הגורף לחמם את המזון הפרטי, אפילו באמצעות ציוד פרטי.

20. רבים מחיילי צה"ל, שאינם שומרים כשרות, מביאים עמם מזון מביתם (קנוי או שהוכן בבית). מזון כזה עשוי להיות כשר לגופו (למשל, תבשיל חלבי שהוכן בבית שומר כשרות) או בלתי כשר; אך על פי הפקודות - משאין מדובר במזון באישור הרבנות, לא יוכל החייל לחמם את המזון, אפילו במכשיר חימום שהוא-עצמו הביא. לכך מצטרפים, כאמור, איסורים על הפעלת כלי חימום בשבת, ולו פרטיים, גם כאשר הם מיועדים לחימום מזון שהוא כשר לפי הפקודות.

21. אם כן, לא זאת בלבד שהוראת הרבצ"ר חורגת מסמכות, היא אף פוגעת באופן גורף ובלתי מידתי בזכויות יסוד של חיילי צה"ל.

22. ברי שבין המשתמשים במטבחונים יש חיילים שומרי כשרות ושאינם שומרי כשרות, ולפיכך ניתן להבין את הכוונה להגן על זכותם של שומרי הכשרות העושים שימוש במטבחון לעשות זאת ללא חשש מפגיעה באמונתם. דא עקא, שכאמור - ההוראות הקיימות חורגות מן הסמכות שהוקנתה בדיון, ומעבר לכך - הן פוגעות בזכויות יסוד שלא לפי חוק, ובמידה העולה באופן משמעותי על הנדרש ממהותו ואופיו של השירות (סע' 9 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו).

23. ניתן לחשוב על דרכים רבות ושונות שבהן ניתן לאפשר לכל את השימוש במטבחונים מבלי לפגוע בחיילים שומרי הכשרות. לשם הדוגמה, ניתן לקבוע כי ניתן יהיה להציב במטבחונים אמצעי חימום כשרים (שיסומנו ויושגחו על ידי הרבנות) וכאלה שאינם כשרים (ויסומנו באופן בולט); ניתן לקבוע כי במקומות בהם מצויים מספר מטבחונים בסמיכות, חלקם יוגדרו ככשרים ויופעלו בהתאם להנחיות הרבנות ואילו באחרים, שיסומנו באופן ברור, לא יאכפו את דיני הכשרות. ניתן להתיר שימוש למזון שאינו כשר בציוד פרטי בלבד. ניתן לחשוב, כמובן, על מגוון פתרונות נוספים, אשר המשותף לכולם הוא שמתקיים בהם הכלל התלמודי הראוי והרצוי: "זה נהנה וזה לא חסר".

24. כפי שיבואר להלן, מרבית התלונות שהתקבלו בידי מרשותי מתייחס למטבחונים; אולם תלונות רבות נוגעות להפעלת ציוד בשבת או לצריכה או החזקה של מזון לא כשר בחדרי מגורים או באזורים אחרים בבסיס, דוגמת משרדים.

25. ניתן להניח, כי ההוראות והפעולות הבלתי-חוקיות התבססו על הוראת רבצ"ר 05-02-13, הכנת והגשת מזון מחוץ למטבח צבאי, קובעת כי "מפקד היחידה ידאג כי כשרות המזון תישמר גם כאשר מכינים אותו מחוץ למטבח צבאי או מגישים אותו מחוץ לחדר אוכל צבאי". זאת, מבלי להבחין בין נסיבות בהן מדובר במזון צבאי, אשר מסופק כחלק מפעילות צבאית, לבין מזון פרטי של החיילים עצמם.

26. דומה שהקשר הדברים שנקבעו בהוראה זו הוא ברור. היא עוסקת במקרים בהם מוכן המזון ו/או מוגש על ידי הצבא מחוץ למטבח הצבאי או מחוץ לחדר האוכל הצבאי. הדבר עשוי להתייחס לארועים או פעילות המתקיימים מחוץ ליחידה ובהם כרוכה הכנת מזון או הגשתו או שהם מתרחשים בשטח הבסיס אך שלא בחדר האוכל או בהתבססות על המטבח הצבאי. כך, למשל, עוסקת הפקודה ב"מזון המסופק לחיילים"; ואין כל מחלוקת, שבמקרים אלה אכן על המזון להיות כשר.

27. דא עקא, שכפי הנראה רשויות הצבא רואות (לפחות במקרים מסוימים) בהוראה זו בסיס לאיסור החזקת מזון לא כשר בחדרי מגורים וחימומו באבזרי חימום פרטיים ו/או בשבת, וחייב להבטיח את כשרות המזון גם כאשר אין עסקינן במזון המוגש לחיילים ע"י צה"ל או כזה הנמכר להם במחנה צבאי, אלא גם במזון המוכן על ידם לצרכיהם שלהם. מכך עולה צורך ברור לתקן את ההוראה ולהבהירה, באופן שידגיש כי לא נועדה לפגוע בזכויות החיילים ובאוטונומיה שלהם אלא להבטיח כי המזון שהצבא מכין ומגיש גם מחוץ למטבחים הצבאיים ובחדרי האוכל הצבאיים – יהיה כשר.

28. יובהר, כי האיסור על שימוש במטבחונים ואמצעי חימום מזון בשבתות אף סותר את הפ"ע 7.0101, 'שבתות ומועדי ישראל בצה"ל', אשר אינה כוללת כל איסור על הפעלת מכשירי חשמל בשבת (ואף מבהירה כי ניתן להפעיל מכשירי חשמל אפילו בחדר אוכל צבאי, למעט בשעת הארוחות). קל וחומר שלא ניתן להרחיב את הוראות הכשרות החלות על המטבחים הצבאיים בשבתות על אזורים אחרים בבסיס, לרבות שטחי המגורים הפרטיים, ולקבוע איסורים שלא בא זכרם בהוראות המחייבות.

תלונות חיילים בדבר פגיעה בזכותם לצרוך מזון בלתי כשר או לחמם מזון בשבת

29. בידיי מרשותיי הצטברו עשרות תלונות העוסקות בפגיעה בזכותם לצרוך מזון פרטי שאינו כשר, אפילו במקרים שבהם הדבר מותר לכאורה על פי הפקודות. אם כן, לא זו בלבד שהפקודות קובעות משטר כשרות שאינו חוקי - בשטח עוד נעשות החמרות והקפדות שאין להן יסוד בהוראות הקיימות (והפסולות), דבר המזכיר לא מעט את ההחמרות המרובות שבהן נתקלנו, לאורך שנים ארוכות, בעניין "השילוב הראוי."

30. בטבלה שלהלן מצאנו לנכון להציג מספר דוגמאות לתלונות חוזרות מתוך המגוון הרחב של תלונות שהגיעו למרשותיי:

התיקון הנדרש	תואם את הפקודות	בסיס/יחידה ³	מהות התלונה
תיקון הוראת רבצ"ר 05-02-11	כן	יא"א-22, מחנה עופר, תל נוף, בה"ד 16, מיטב	ענישה וזריקת מזון לא כשר או בשרי ממקררים במטבחון
רענון הפקודות	לא	נבטים ובסיסים נוספים	איסור להכניס מזון בשרי למקרר אישי בחדר מגורים
תיקון הוראת רבצ"ר 05-02-13	לא (ראה סע' 25 ואילך, לעיל)	יא"א 22 ובסיסים נוספים	חיפוש מזון במגירות אישיות של חיילים במשרד במסגרת ביקורת כשרות
רענון הפקודות	לא	תל נוף, בסיס אמ"ן בת"א ובסיסים נוספים	איסור גורף על הכנסת מזון מהבית לבסיס
תיקון הוראת רבצ"ר 05-02-11	כן	מספר תלונות מבסיסי ח"א	איסור על שימוש בתמי 4 / חימום מזון בשבת במטבחון
רענון הפקודות	לא		איסור על שימוש באמצעי חימום פרטיים בשבת
תיקון הוראת רבצ"ר 05-02-11	כן	תצפיתניות (מספר תלונות)	איסור על בישול בשבת במטבחון במגורים (למי שאינן יכולות לקבל מזון חם מחד"א בשבת בשל אופי הפעילות)

31. לסיכום הדברים: מצויים אנו במצב שבו הוראות רבצ"ר נוטלות סמכויות וקובעות מגבלות על חיילי צה"ל, אשר חורגות מן הסמכות אשר הוענקה לרבצ"ר בפקודת מזון כשר ובהפ"ע. לבעייתיות מוסיפה העובדה שהוראות רבצ"ר מנוסחות באורח עמום ורחב, ללא הבחנה מפורשת בין מזון המוגש לחיילי צה"ל למזון הנצרך בידי חיילי צה"ל; ולכך שההוראות הקיימות מפורשות, במקרים רבים, באופן מרחיב ביותר אף מעבר ללשון ההוראה גופה.

32. הדין המסמיך - ברור. פסיקתו של בית המשפט העליון בעניין הפורום החילוני - מחייבת. צה"ל חייב להקפיד על על כשרות המזון אותו הוא מגיש; הוא חייב להקפיד על הכשרות בחדרי האוכל ובמטבחים, ואף לדרוש זאת מחייליו. מאידך - צה"ל אינו רשאי להתערב באופן שבו חיילי צה"ל צורכים מזון, בין אם מדובר במזון אישי ובין אם מדובר במזון שסופק להם בידי צה"ל. כאשר חייל אינו מצוי בתחומי חדר

³ בחלק ניכר מהתלונות לא צוין הבסיס והמתלוננים אף סירבו למסור מידע נוסף בעניין זה; לפיכך לא בכל מקרה צוינו שמות בסיסים קונקרטיים, וגם כשכן - לרוב קיימות תלונות נוספות.

האוכל, אין צה"ל רשאי לאסור עליו אכילת מנה שאינה כשרה, אכילת שניצל תוך שתיית קפה בחלב, או לכפות עליו כל איסור הלכתי אחר. הוא אינו רשאי למנוע ממנו שימוש באמצעים לחימום מזונו בשל הגבלות של שבת או של כשרות. כל אלה מהוות חריגה מסמכות - ופגיעה אסורה בחופש הפרט.

33. עקרון היסוד של חופש דת וחופש מדת אינו נעצר בשערי יחידות הצבא, וכל עוד אין הפגיעה דרושה לשם הבטחת התפקוד והמשמעת של היחידות לצורך מטלותיהן הביטחוניות, וכל עוד אין בו כדי להכשיל או לפגוע בחיילים אחרים שהם שומרי כשרות – אין הצבא רשאי לשמש מכשיר בידה של הרבנות הצבאית להרחבת שמירת המצוות של חיילי צה"ל היהודים, בין בתחום הכשרות ובין בתחום השבת.

34. לאור כל האמור, אבקשכם להודיעני:

1. מדוע לא תתוקן הוראת רבצ"ר 05-02-13 באופן המגביל באופן מפורש וברור את סמכותם של גורמי צה"ל לקבוע נהלי כשרות ולאכפם למזון המוגש לחיילי צה"ל לחדרי האוכל ולמטבחים הצבאיים, ומבהיר כי סמכות זו אינה חלה על צריכה של מזון שאינו כשר בכל נסיבה אחרת;
2. מדוע לא תתוקן הוראת רבצ"ר 05-02-11 באופן ההולם את פסק דינו של בית המשפט העליון בעניין הפורום החילוני, כך שיתאפשר לחיילי צה"ל המבקשים לעשות כן לצרוך מזון שאינו כשר כל עוד הדבר אינו נעשה בחדרי אוכל או מטבחי צה"ל, ובכלל זה - לעשות שימוש במקררים או אביזרי חימום לשם שמירה, חימום וכו' של מזון בשרי או שאינו כשר, וכל זאת כמובן תוך סימון ברור ובולט אשר ימנע תקלה מצד שומרי כשרות;
3. מדוע לא יוציא צה"ל הנחיות ברורות, הן לגורמי המטה בבסיסים, הן לסגל הרבנות הצבאית והן לחיילים, המבהירות את המדיניות ביחס לשמירת הכשרות בצה"ל והאיסורים וההיתרים הרלוונטיים, וירענן הנחיות אלו מעת לעת, כדי למנוע את הפגיעה החוזרת ונשנית בחיילים כתוצאה מהחמרות שאין להן בסיס בדיון.

35. נודה להתייחסותכם המהירה.

בכבוד רב,
שגיא אגמון, עו"ד
סמנכ"ל ויועץ משפטי